Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

19. september 2018 *

Eelotsusetaotlus – Eelotsuse kiirmenetlus – Politseikoostöö ja õigusalane koostöö kriminaalasjades – Euroopa vahistamismäärus – Raamotsus 2002/584/JSK – Täitmata jätmise alused – ELL artikkel 50 – Vahistamismäärus, mille on teinud selle liikmesriigi õigusasutused, kes on algatanud Euroopa Liidust väljaastumise menetluse – Ebakindlus selles osas, milline kord on kohaldatav selle liikmesriigi ja liidu vahelistele suhetele pärast väljaastumist

Kohtuasjas C-327/18 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel High Court'i (kõrge kohus, Iirimaa) 17. mai 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. mail, Euroopa vahistamismääruste täitmise menetluses järgmise isiku suhtes:

RO

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta, kohtunikud C. G. Fernlund (ettekandja), A. Arabadjiev, S. Rodin ja E. Regan,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu 17. mai 2018. aasta taotlust, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. mail 2018, lahendada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses,

arvestades esimese koja 11. juuni 2018. aasta otsust see taotlus rahuldada,

arvestades kirjalikku menetlust ja 12. juuli 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– RO, esindajad: *solicitor* E. Martin-Vignerte, *solicitor* J. MacGuill, C. Cumming, *BL*, ja P. McGrath, *SC*,

– Minister for Justice and Equality, esindajad: M. Browne, G. Hodge, A. Joyce ja G. Lynch, keda abistasid E. Duffy, *BL*, ja R. Barron, *SC*,

– Rumeenia valitsus, esindajad: L. Lițu ja C. Canțăr,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

– Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: S. Brandon ja C. Brodie, keda abistasid J. Holmes, *QC*, ja *barrister* D. Blundell,

– Euroopa Komisjon, esindajad: S. Grünheid, R. Troosters ja M. Wilderspin,

olles 7. augusti 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada ELL artiklit 50 ja nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsust 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus“).

2 Taotlus on esitatud RO suhtes Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi kohtute tehtud kahe Euroopa vahistamismääruse Iirimaal täitmise raames.

Õiguslik raamistik

Euroopa Liidu leping

3 ELL artikli 50 lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Iga liikmesriik võib kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega otsustada liidust välja astumise.

2. Liikmesriik, kes otsustab välja astuda, teatab oma kavatsusest Euroopa Ülemkogule. Euroopa Ülemkogult saadud suuniste kohaselt räägib liit selle riigiga läbi ja sõlmib lepingu, milles sätestatakse riigi väljaastumise kord, võttes arvesse tema ja liidu tulevaste suhete raamistikku. Kõnealuse lepingu üle peetakse läbirääkimisi kooskõlas [ELTL] artikli 218 lõikega 3. Selle sõlmib nõukogu, tehes otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

3. Aluslepingute kohaldamine asjaomase liikmesriigi suhtes lõpeb väljaastumislepingu jõustumise kuupäeval või lepingu puudumisel kahe aasta möödumisel lõikes 2 osutatud teatest, kui Euroopa Ülemkogu kokkuleppel asjaomase liikmesriigiga ei otsusta ühehäälselt seda tähtaega pikendada.“

Raamotsus

4 Raamotsuse põhjendused 10 ja 12 on sõnastatud järgmiselt:

„(10) Euroopa vahistamismääruse toimimine põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel. Selle kohaldamise võib peatada ainult siis, kui üks liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud [ELL] artiklis [2] sätestatud põhimõtteid ja kui rikkumise on [ELL] artikli 7 lõike [2] alusel kindlaks teinud nõukogu ja sellel on artikli 7 lõikes [3] sätestatud tagajärjed.

[…]

(12) Käesolev raamotsus austab põhiõigusi ja järgib põhimõtteid, mida tunnustatakse [ELL] artikli[te]s [2 ja] 6 ja mis on kajastatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, eelkõige selle VI peatükis. Käesolevat raamotsust ei tõlgendata keeluna ära öelda isiku üleandmisest, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus, kui on objektiivselt alust arvata, et nimetatud vahistamismäärus on tehtud isiku kohtu alla andmiseks või karistamiseks kõnealuse isiku soo, rassi, usu, etnilise kuuluvuse, kodakondsuse, keele, poliitiliste vaadete või seksuaalse sättumuse alusel või et see kahjustaks selle isiku olukorda mis tahes eeltoodud põhjusel.“

5 Raamotsuse artikli 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6.“

6 Raamotsuse artikli 26 „Vahistamismäärust täitvas liikmesriigis vahi all peetud aja mahaarvestamine“ lõikes 1 on sätestatud:

„1. Vahistamismääruse teinud liikmesriik arvab määratud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme tulemusel vahistamismääruse teinud liikmesriigis kantava karistuse kogupikkusest maha vahi all pidamise kogu kestuse, mis tulenes Euroopa vahistamismääruse täitmisest.“

7 Raamotsuse artikkel 27 „Kohtu alla andmise võimalused muude süütegude eest“ näeb lõikes 2 ette:

„[…] ei tohi üleantavat kohtu alla anda, määrata talle karistust või muul viisil võtta talt vabadus süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti.“

8 Raamotsuse artikkel 28 reguleerib üleandmist või sellele järgnevat väljaandmist riigile, kes ei ole vahistamismäärust täitev liikmesriik.

Iirimaa õigus

9 Raamotsus võeti Iiri õiguskorda üle 2003. aasta Euroopa vahistamismääruse seadusega (European Arrest Warrant Act 2003).

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 Ühendkuningriigi kohtud tegid RO suhtes kaks Euroopa vahistamismäärust, mille nad edastasid Iirimaale.

11 Esimene määrus, mis tehti 27. jaanuaril 2016, puudutab mõrva ja süütamist, mis väidetavalt pandi toime 2. augustil 2015. Teine määrus, mis anti välja 4. mail 2016, puudutab vägistamist, mis väidetavalt pandi toime 30. detsembril 2003. Iga nimetatud kuriteo eest võib mõista eluaegse vangistuse.

12 RO peeti Iirimaal 3. veebruaril 2016 kinni ja võeti vahi alla. Alates nimetatud kuupäevast on ta kahe tema suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse alusel viibinud selles liikmesriigis vahi all.

13 RO on esitanud vastuväited oma üleandmisele Ühendkuningriiki, tuginedes muu hulgas nimetatud liikmesriigi väljaastumisele Euroopa Liidust ja Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artiklile 3, väites, et Põhja-Iirimaal Maghaberry vanglasse paigutamise korral võib talle osaks saada ebainimlik või väärikust alandavalt kohtlemine.

14 RO halva tervise tõttu toimus kohtuistung tema asjas alles 27. juulil 2017.

15 High Court (kõrge kohus, Iirimaa), olles analüüsinud RO väiteid, et teda võib Põhja-Iirimaal ees oodata ebainimlik ja väärikust alandav kohtlemine, tegi 2. novembril 2017 otsuse, milles leidis, et konkreetse ja ajakohase teabe kohaselt Maghaberry vangla kinnipidamistingimuste kohta on alust arvata, et RO-l on oma nõrgestatud seisundi tõttu reaalne risk sattuda ebainimliku ja väärikust alandava kohtlemise ohvriks. High Court (kõrge kohus), arvestades 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsust Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), pidas vajalikuks paluda Ühendkuningriigi ametivõimudelt selgitusi RO kinnipidamistingimuste kohta tema üleandmise korral.

16 16. aprillil 2018 esitas vahistamismääruse teinud Laganside Court in Belfast (Belfasti Laganside'i kohus, Ühendkuningriik) teabe selle kohta, kuidas Põhja-Iirimaa vanglateenistus (Northern Irish Prison Service) kavatseb maandada RO riski sattuda Põhja-Iirimaal ebainimliku või väärikust alandava kohtlemise ohvriks.

17 High Court (kõrge kohus) märgib, et ta lükkas tagasi kõik RO vastuväited tema üleandmise kohta, välja arvatud need, mis puudutasid Ühendkuningriigi väljaastumist liidust ja vastuväidet, mis oli seotud EIÕK artikliga 3, leides, et ta ei saa nende kohta hinnangut anda enne, kui on saanud Euroopa Kohtult vastuse mõnedele eelotsuse küsimustele.

18 High Court (kõrge kohus) tuletab meelde, et 29. märtsil 2017 teatas Ühendkuningriik Euroopa Ülemkogu eesistujale oma kavatsusest ELL artiklile 50 tuginedes liidust välja astuda ning et see teade peaks viima Ühendkuningriigi liidust väljaastumiseni 29. märtsil 2019.

19 Nimetatud kohus märgib, et RO üleandmise korral on viimane väga suure tõenäosusega pärast seda kuupäeva endiselt Ühendkuningriigi vanglas.

20 High Court (kõrge kohus) märgib lisaks, et võib-olla sõlmitakse liidu ja Ühendkuningriigi vahel kokkulepped raamotsusega hõlmatud valdkondades reguleerimaks suhteid nimetatud poolte vahel kohe pärast liikmesriigi väljaastumist või pikemas perspektiivis.

21 Sellegipoolest jääb nimetatud kuupäeval niisugune võimalus ebakindlaks ning võetavate meetmete laad, eriti mis puudutab Euroopa Kohtu pädevust teha eelotsuse küsimuse kohta otsus, ei ole teada.

22 High Court (kõrge kohus) märgib, et Minister for Justice and Equality (justiits- ja võrdõiguslikkuse minister, Iirimaa) on seisukohal, et tuleks kohaldada tänasel päeval kehtivat õigust ja mitte õigust, mis võib kehtima hakata tulevikus pärast Ühendkuningriigi väljaastumist Euroopa Liidust. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul järeldas nimetatud minister õigesti, et RO üleandmine peab toimuma raamotsust rakendava riigisisese õiguse alusel.

23 Nimetatud kohus toob välja RO vastupidise seisukoha, kes leiab, et võttes arvesse ebakindlust selles osas, milline õiguskord hakkab kehtima Ühendkuningriigis pärast viimase liidust väljaastumist, ei ole tagatud, et ta saab liidu õigusest tulenevaid õigusi tegelikult ka edaspidi sellistena kasutada, mistõttu ei tohiks teda üle anda.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et RO eristas nelja liidu õiguse aspekti, millele saab teoreetiliselt tugineda, nimelt:

– vahistamismäärust täitvas liikmesriigis vahi all peetud aja mahaarvestamise õigus, mis on ette nähtud raamotsuse artiklis 26;

– nn „erikohustuse“ reegel, mis on sätestatud raamotsuse artiklis 27;

– üleandmist või sellele järgnevat väljaandmist piirav õigus, mis on sätestatud raamotsuse artiklis 28, ja

– üleantud isiku põhiõiguste tagamine vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste hartale (edaspidi „harta“).

25 Nimetatud kohtu sõnul tõusetub küsimus, kas juhul, kui peaks tekkima vaidlus nimetatud neljast aspektist ühe osas ja kui puuduvad õigusnormid, mis annavad Euroopa Kohtule pädevuse teha nende kohta eelotsus, toob sellise isiku nagu RO üleandmine märkimisväärse ja mitte puhtalt teoreetilise riski, et teda võidakse kohelda ülekohtuselt, mistõttu tuleks üleandmise taotlus tagasi lükata.

26 Neil asjaoludel otsustas High Court (kõrge kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Võttes arvesse

– seda, et Ühendkuningriik on esitanud ELL artikli 50 alusel teate;

– ebakindlust selle suhtes, milliste kokkulepetega hakatakse reguleerima Euroopa Liidu ja Ühendkuningriigi vahelisi suhteid pärast Ühendkuningriigi väljaastumist, ja

– sellest tulenevat ebakindlust küsimuses, mil määral saaks RO praktikas kasutada aluslepingutest, hartast või asjakohastest õigusaktidest tulenevaid õigusi, kui ta Ühendkuningriigile üle antakse ja ta jääb vangistusse pärast Ühendkuningriigi väljaastumist,

kas taotluse saanud liikmesriik on Euroopa Liidu õiguse kohaselt kohustatud keelduma Euroopa vahistamismääruse alusel Ühendkuningriigile üle andmast isikut, kelle üleandmine oleks muidu liikmesriigi õiguse kohaselt nõutav:
a) Kõikidel juhtudel?
b) Mõnedel juhtudel, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid?
c) Mitte mingil juhul?

2. Millised on juhul, kui vastus esimesele küsimusele on niisugune nagu esimese küsimuse alapunktis b, need kriteeriumid või kaalutlused, mida taotluse saanud liikmesriigi kohus peab hindama selle tuvastamiseks, kas üleandmine on keelatud?

3. Kas taotluse saanud liikmesriigi kohus on teise küsimuse kontekstis kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitmist puudutava lõpliku otsuse tegemise edasi lükkama, et oodata ära suurem selgus küsimuses, milline asjakohane õiguslik kord kehtestatakse pärast taotluse esitanud asjaomase liikmesriigi väljaastumist liidust:
a) Kõikidel juhtudel?
b) Mõnedel juhtudel, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid?
c) Mitte mingil juhul?

4. Millised on juhul, kui vastus kolmandale küsimusele on niisugune nagu kolmanda küsimuse alapunktis b, need kriteeriumid või kaalutlused, mida taotluse saanud liikmesriigi kohus peab hindama selle tuvastamiseks, kas ta on kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitmist puudutava lõpliku otsuse tegemise edasi lükkama?“

Kiirmenetlus

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas taotluse lahendada käesolev eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel eelotsuse kiirmenetluses.

28 See kohus tugines oma taotluse põhjendamiseks asjaolule, et puudutatud isik viibib hetkel vahi all Iirimaal üksnes nende Euroopa vahistamismääruste alusel, mille Ühendkuningriik tegi isiku kriminaalvastutusele võtmiseks ning et tema üleandmine viimasele sõltub Euroopa Kohtu vastusest. Ta toonitab, et tavapärane menetlus pikendaks tuntavalt asjaomase isiku vahi all viibimise aega, samas kui tema suhtes kehtib süütuse presumptsioon.

29 Seoses sellega tuleb märkida esiteks, et käesolev eelotsusetaotlus puudutab raamotsuse tõlgendamist, mis kuulub EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisega reguleeritud valdkonda, mis puudutab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. Eelotsusetaotluse saab seega lahendada kiirmenetluses.

30 Mis teiseks puutub kiireloomulisuse kriteeriumisse, siis Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb arvesse võtta asjaolu, et asjaomaselt isikult on käesoleval ajal võetud vabadus ja tema kinnipidamine sõltub põhikohtuasja vaidluse lahendusest. Lisaks tuleb asjaomase isiku olukorda hinnata selle eelotsusetaotluse analüüsimise kuupäeva seisuga, milles palutakse see taotlus lahendada kiirmenetluses (10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 72 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 Ent antud juhtumi puhul on esiteks teada, et nimetatud kuupäeval viibis RO Iirimaal vahi all ja teiseks, et tema jätmine sellisesse olukorda sõltub otsusest, mis tehakse tema Ühendkuningriigile üleandmise kohta ja mis on edasi lükatud seniks, kuni Euroopa Kohus on käesolevas kohtuasjas andnud vastuse.

32 Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohtu esimene koda 11. juunil 2018 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlus lahendada käesolev eelotsusetaotlus kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimuste analüüs

33 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimustega, mida tuleks analüüsida koos, sisuliselt selgitada, kas ELL artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriik teatab oma kavatsusest selle artikli alusel liidust välja astuda ja kui nimetatud liikmesriik on teatava isiku suhtes teinud Euroopa vahistamismääruse, tähendab see, et vahistamismäärust täitev liikmesriik peab keelduma Euroopa vahistamismääruse täitmisest või lükkama selle täitmise edasi seniks, kuni on selgunud, milline saab olema määruse teinud liikmesriigis kehtiv õiguslik kord pärast riigi väljaastumist Euroopa Liidust.

34 Sellega seoses on oluline meelde tuletada, mida on täpsustatud ka ELL artiklis 2, et liidu õigus tugineb põhieeldusele, et igal liikmesriigil on kõikide teiste liikmesriikidega – ja ta ühtlasi tunnistab, et neil on temaga – teatud hulk ühiseid väärtusi, millel liit rajaneb. See eeldus tähendab ja põhjendab liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust nende väärtuste tunnustamisel ja seega neid elluviiva liidu õiguse järgimisel (6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 34, ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 35).

35 Vastastikuse usalduse põhimõtte kohaselt on iga liikmesriik kohustatud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala osas eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (vt selle kohta 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 36).

36 Raamotsuse artikli 1 lõigetest 1 ja 2 ning põhjendustest 5 ja 7 nähtub, et raamotsuse eesmärk on asendada 13. detsembri 1957. aasta väljaandmise Euroopa konventsioonile rajatud mitmepoolne väljaandmissüsteem vastastikuse tunnustamise põhimõttel rajaneva õigusasutustevahelise üleandmissüsteemiga süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks. Raamotsuse eesmärk on seega viimati nimetatud lihtsustatud ja tõhusama süsteemi sisseviimisega hõlbustada ja kiirendada õigusalast koostööd, et aidata saavutada eesmärki kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks, mis põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel, mis liikmesriikidel peaks üksteise vastu olema (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 39 ja 40).

37 Vastastikuse tunnustamise põhimõte on välja toodud raamotsuse artikli 1 lõikes 2, mis näeb ette reegli, et liikmesriigid on kohustatud täitma mis tahes Euroopa vahistamismääruse selle põhimõtte alusel ja vastavalt raamotsuse sätetele. Vahistamismäärust täitvad õigusasutused võivad seega põhimõtteliselt keelduda sellise määruse täitmisest vaid ammendavalt loetletud alustel, mis on ette nähtud raamotsuses, ning Euroopa vahistamismääruse täitmisele võib seada üksnes mõne selles ammendavalt ette nähtud tingimuse. Järelikult, kui Euroopa vahistamismääruse täitmine kujutab endast põhimõtet, siis on täitmisest keeldumine erand, mida tuleb tõlgendada kitsalt (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 41).

38 Nii on raamotsuse artiklis 3 sõnaselgelt sätestatud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud alused, artiklites 4 ja 4a loetletud täitmata jätmise vabatahtlikud alused, ja artiklis 5 vahistamismääruse teinud liikmesriigis teatavatel juhtudel antavad tagatised (10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 51, ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 42).

39 Euroopa Kohus on otsustanud, et „erandlikel asjaoludel“ võib liikmesriikide vastastikuse tunnustamise põhimõttele ja vastastikuse usalduse põhimõttele seada piiranguid (5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 82, ja 25. juuli 2018, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 43).

40 Sellega seoses on Euroopa Kohus leidnud, et kui teatavad tingimused on täidetud, võib vahistamismäärust täitev õigusasutus raamotsusega kehtestatud üleandmismenetluse lõpetada, kui üleandmine võib viia tagaotsitava ebainimliku või alandava kohtlemiseni harta artikli 4 tähenduses (vt selle kohta 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 104, ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 44).

41 Selles osas tugines Euroopa Kohus ühelt poolt raamotsuse artikli 1 lõikele 3, milles on ette nähtud, et raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse aluspõhimõtteid, mis on kirja pandud ELL artiklites 2 ja 6, ning teiselt poolt harta artiklis 4 tagatud põhiõiguse absoluutsusele (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 45).

42 Selleks et hinnata, kas isikul, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus, on tegelik oht, et teda koheldakse ebainimlikult või alandavalt, tuleb vahistamismäärust täitval õigusasutusel sarnaselt põhikohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohtule küsida raamotsuse artikli 15 lõike 2 alusel vahistamismääruse teinud õigusasutuselt mis tahes lisateavet, mida ta selle ohu esinemise hindamiseks vajalikuks peab (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 76).

43 RO väidab aga, et Ühendkuningriigi liidust väljaastumise kavatsusest ELL artikli 50 alusel teatamise tõttu tekib oht, et mitmed hartast ja raamotsusest tulenevad õigused ei ole pärast Ühendkuningriigi liidust väljaastumist talle tagatud. RO sõnul kahjustab see teade korvamatult vastastikuse usalduse põhimõtet, millel põhineb vastastikune tunnustamine, mistõttu ei või raamotsusega ette nähtud üleandmine toimuda.

44 Sellega seoses tekib küsimus, kas pelgalt sellega, et liikmesriik teatab oma kavatsusest ELL artikli 50 alusel liidust välja astuda, saab liidu õiguse alusel põhjendada Euroopa vahistamismääruse, mille on teinud nimetatud liikmesriik, täitmisest keeldumist põhjusel, et üleantav isik ei saa pärast väljaastumist enam kasutada vahistamismääruse teinud liikmesriigis õigusi, mis tulenevad raamotsusest, ega lasta Euroopa Kohtul kontrollida, kas nende õiguste rakendamine nimetatud liikmesriigis on liidu õigusega kooskõlas.

45 Antud kontekstis tuleb märkida, et niisugune teade ei too kaasa liidu õiguse kohaldamise peatamist selles liikmesriigis, kes on teatanud oma kavatusest liidust välja astuda ning seetõttu jääb liidu õigus, mille osaks on raamotsuse sätted, samuti raamotsusega lahutamatult seotud vastastikuse usalduse ja vastastikuse tunnustamise põhimõtted, asjaomases liikmesriigis täielikult kehtima kuni viimase tegeliku väljaastumiseni liidust.

46 Nimelt, nagu tuleneb artikli 50 lõigetest 2 ja 3, näeb see artikkel ette väljaastumise korra, mis koosneb esiteks Euroopa Ülemkogule väljaastumise kavatsusest teatamisest, teiseks läbirääkimistest ja lepingu sõlmimisest, milles sätestatakse riigi väljaastumise kord, võttes arvesse tema ja liidu tulevaste suhete raamistikku, ning kolmandaks nimetatud lepingu jõustumise kuupäeval liidust tegelikult väljaastumisest või lepingu puudumisel kahe aasta möödumisel Euroopa Ülemkogu teavitamisest, kui kokkuleppel asjaomase liikmesriigiga ei otsusta viimane ühehäälselt seda tähtaega pikendada.

47 Ent Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumine tooks sisuliselt kaasa – nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 55 märkis – raamotsuse sätete kohaldamise ühepoolse peatamise ning lisaks läheks vastuollu raamotsuse põhjenduse 10 sõnastusega, mille kohaselt peab Euroopa Ülemkogu selleks, et peatada liikmesriigi suhtes Euroopa vahistamismääruse mehhanismi kohaldamine, kindlaks tegema, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis rikutakse ELL artiklis 2 sätestatud põhimõtteid (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 71).

48 Seetõttu ei saa pelgalt seda, kui liikmesriik teatab ELL artikli 50 alusel oma kavatsusest liidust välja astuda, pidada erandlikuks asjaoluks käesoleva kohtuotsuse punktides 39 ja 40 meenutatud kohtupraktika tähenduses, millega põhjendada asjaomase liikmesriigi poolt tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumist.

49 Siiski tuleb täitval õigusasutusel juhtumi konkreetse ja täpse hindamise tulemusel veel analüüsida, kas on piisavalt alust arvata, et pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigi liidust väljaastumist esineb isiku puhul, kelle suhtes on see vahistamismäärus tehtud, tegelik oht, et ta jäetakse ilma põhiõigustest ja raamotsuse artiklitest 26–28 tulenevatest õigustest, millele tugineb RO ja mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 24 (vt analoogia alusel 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 73).

50 Harta artiklis 4 sätestatud põhiõigustega seoses, millele vastavad EIÕK artiklis 3 sätestatud õigused (5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 86), kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks leidma – nagu näib tulenevat tema eelotsuse küsimuste sõnastusest ja Euroopa Kohtule saadetud toimikust –, et saadud andmed viivad ta järeldusele, et puudub tegelik oht, et RO-le saab vahistamismääruse teinud liikmesriigis osaks ebainimlik või alandav kohtlemine harta artikli 4 tähenduses, siis ei ole üldjuhul alust üleandmisest keelduda, mis ei piira aga RO võimalust pärast üleandmist kasutada vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguskorras ette nähtud õiguskaitsevahendeid, mis võimaldavad tal vajaduse korral vaidlustada tema kinnipidamistingimuste õiguspärasuse selle liikmesriigi kinnipidamisasutuses (5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 103).

51 Siiski tuleb lisaks analüüsida, kas eelotsusetaotluse esitanud kohtul oleks võimalik seda tõdemust kahtluse alla seada põhjusel, et õigused, mis isikule laienevad pärast raamotsuse alusel tema üleandmist, ei ole pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigi liidust väljaastumist enam tagatud.

52 Sellega seoses tuleb märkida, et antud asjas on Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriik, s.o Ühendkuningriik, EIÕK-ga liitunud, ning – nagu ta tõi välja ka Euroopa Kohtu istungil – see liikmesriik on EIÕK artikli 3 sätted riigisisesesse õigusesse üle võtnud. Kuna tema jäämine konventsiooni osalisriigiks ei ole kuidagi seotud kuulumisega Euroopa Liitu, siis ei mõjuta liikmesriigi otsus liidust välja astuda tema kohustust järgida EIÕK artiklit 3, millele vastab harta artikkel 4, ning seetõttu ei ole Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumine põhjendatav sellega, et üleantavat isikut võidakse ebainimlikul või alandaval viisil kohelda.

53 Mis puudutab teisi õigusi, millele RO tugineb, esmajärjekorras raamotsuse artiklis 27 sätestatud erikohustuse reeglit, siis tuleb meenutada, et see reegel on seotud vahistamismäärust täitva liikmesriigi iseseisvusega ja tagab tagaotsitavale isikule selle, et teda ei anta kohtu alla, ei mõisteta talle karistust ega võeta talt muul viisil vabadust muu süüteo eest kui see, mille eest ta üle anti (1. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Leymann ja Pustovarov, C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, punkt 44).

54 Nagu nimetatud kohtuotsusest nähtub, on oluline, et isikule jääks pärast tema üleandmist võimalus pöörduda selle reegli rikkumise korral Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtusse.

55 Tuleb siiski märkida, et eelotsusetaotluses ja Euroopa Kohtule esitatud RO seisukohtades ei ole kusagil mainitud pooleliolevat kohtuvaidlust nimetatud reegli üle ning lisaks ei ole neis esitatud ühtki konkreetset tõendit, et sellekohane kohtuvaidlus on plaanis.

56 Sama kehtib raamotsuse artiklis 28 nimetatud õiguse puhul, mis käsitleb teisele riigile, kui see, mis on vahistamismäärust täitev liikmesriik, üleandmise või sellele järgneva väljaandmise piire, kuna eelotsusetaotluses ei ole selle kohta toodud ühtki viidet.

57 Lisaks tuleb märkida, et raamotsuse artiklid 27 ja 28 vastavad 13. detsembri 1957. aasta väljaandmise Euroopa konventsiooni artiklitele 14 ja 15. Ent nagu meenutati ka Euroopa Kohtu istungil, on Ühendkuningriik selle konventsiooni ratifitseerinud ja viidatud sätted riigisisesesse õigusesse üle võtnud. Sellest nähtub, et õigused, millele RO nendes valdkondades tugineb, on sisuliselt vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusnormidega kaetud, sõltumata selle liikmesriigi väljaastumisest liidust.

58 Ühendkuningriik märkis vahistamismäärust täitvas liikmesriigis vastavalt raamotsuse artiklile 26 vahi all peetud aja mahaarvestamise kohta, et ka selle kohustuse on ta riigisisesesse õigusesse üle võtnud ning kohaldanud seda sõltumata liidu õigusest kõikide tema territooriumile välja antud isikute suhtes.

59 Kuna raamotsuse artiklitest 26–28 tulenevad õigused, samuti harta artiklis 4 nimetatud põhiõigused on kaitstud riigisiseste õigusnormidega mitte üksnes üleandmise juhtudel, vaid ka väljaandmise juhtudel, ei ole vahistamismääruse teinud liikmesriigis raamotsust nende suhtes vaja kohaldada. Seega näib, et puuduvad konkreetsed tõendid, mis kinnitaksid, et pärast liidust väljaastumist jääb RO ilma võimalusest tugineda nendele õigustele selle liikmesriigi kohtutes; viimati nimetatud asjaolu tuleb kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul.

60 Asjaolu, et nimetatud õigused ei saa kahtlemata – kuna liidu ja Ühendkuningriigi vahel puudub sellekohane leping – olla Euroopa Kohtus eelotsuse küsimuse esemeks pärast nimetatud liikmesriigi liidust väljaastumist, seda analüüsi ei muuda. Esiteks, nagu nähtub eelmisest punktist, peaks üleantaval isikul olema võimalik nimetatud liikmesriigi kohtus tugineda kõikidele nendele õigustele. Teiseks tuleb meenutada, et kohtutel, kelle ülesanne on kohaldada Euroopa vahistamismäärust, ei ole alati olnud võimalik kasutada eelotsusemenetluse mehhanismi Euroopa Kohtus. Nimelt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 76 märkis, omandas Euroopa Kohus täieliku pädevuse raamotsuse tõlgendamiseks alles 1. detsembril 2014, s.o viis aastat pärast Lissaboni lepingu jõustumist, samas kui liikmesriikidel tuli raamotsust rakendada alates 1. jaanuarist 2014.

61 Järelikult, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 70 märkis, siis sellisel juhul nagu on arutusel põhikohtuasjas, on selleks, et otsustada, kas Euroopa vahistamismäärust on alust täita, vaja, et otsuse tegemise ajal oleks vahistamismäärust täitval õigusasutusel võimalik eeldada, et vahistamismääruse teinud liikmesriik kohaldab üleantava isiku suhtes raamotsusest tulenevate nende õiguste sisu, mis on kohaldatavad pärast üleandmist, kui see liikmesriik on Euroopa Liidust juba välja astunud. Niisugune eeldus on lubatud, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus hõlmab sisuliselt nende õiguste sisu, eelkõige põhjusel, et nimetatud liikmesriik jääks rahvusvaheliste lepingute nagu 13. detsembri 1957. aasta väljaandmise Euroopa konventsioon ja EIÕK osaliseks ka pärast selle riigi Euroopa Liidust väljaastumist. Alles siis, kui on konkreetsed tõendid, mis kinnitavad vastupidist, võivad vahistamismäärust täitvad õigusasutused Euroopa vahistamismääruse täitmisest keelduda.

62 Seega tuleb esitatud küsimustele vastata, et ELL artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriik üksnes teatab oma kavatsusest selle artikli alusel liidust välja astuda, siis ei tähenda asjaolu, et see liikmesriik on teatava isiku suhtes teinud Euroopa vahistamismääruse, et vahistamismäärust täitev liikmesriik peab keelduma Euroopa vahistamismääruse täitmisest või lükkama selle täitmise edasi seniks, kuni on selgunud, milline saab olema määruse teinud liikmesriigis kehtiv õiguslik kord pärast selle riigi Euroopa Liidust välja astumist. Kui ei ole piisavalt alust arvata, et isik, kelle suhtes Euroopa vahistamismäärus on tehtud, võib jääda ilma hartaga ja raamotsusega tagatud õigustest pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigi liidust väljaastumist, ei saa seda määrust täitev liikmesriik täitmisest keelduda niikaua, kuni vahistamismääruse teinud liikmesriik on veel liidu liige.

Kohtukulud

63 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

ELL artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriik üksnes teatab oma kavatsusest selle artikli alusel Euroopa Liidust välja astuda, siis ei tähenda asjaolu, et see liikmesriik on teatava isiku suhtes teinud Euroopa vahistamismääruse, et vahistamismäärust täitev liikmesriik peab keelduma Euroopa vahistamismääruse täitmisest või lükkama selle täitmise edasi seniks, kuni on selgunud, milline saab olema määruse teinud liikmesriigis kehtiv õiguslik kord pärast selle riigi Euroopa Liidust välja astumist. Kui ei ole piisavalt alust arvata, et isik, kelle suhtes vahistamismäärus on tehtud, võib jääda ilma Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga ja nõukogu

13. juuni 2002. aasta raamotsusega 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK) tagatud õigustest pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigi liidust väljaastumist, ei saa seda määrust täitev liikmesriik täitmisest keelduda niikaua, kuni vahistamismääruse teinud liikmesriik on veel Euroopa Liidu liige.

Allkirjad